

Vapaa Sivistystyö ry
FRITT BILDNINGSSARBETE RF

Eduskunta / Sivistysvaliokunta

SiV@eduskunta.fi

Vapaa Sivistystyö ry:n lausunto:

Viite: VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta. Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa.

Lausuntopyyntö 1.2.2021

Taustaksi

Vapaa Sivistystyö ry (tässä: VST) pitää arvokkaana, että valtioneuvosto laatii eri politiikkalohkoja ylittävän selonteon Agenda 2030-ohjelman toteutuksesta. Selonteko esittelee toimenpiteet, joilla hallitus edistää kunkin 17 kestävän kehityksen tavoitteen toteutumista Suomessa ja globaalisti. VST ry keskittyy lausunnossaan erityisesti koulutukseen liittyviin selonteon kirjauksiin.

Yleiset havainnot

Alussa todetaan että koronapandemia on hidastanut Agenda 2030-tavoitteiden saavuttamista globaalisti, todeten samalla että pitkän aikavälin globaalit haasteet pysyvät samoina. Agenda 2030-ohjelmalla ja Suomen hallitusohjelmalla(2020-2023) on sama kantava teema – kukaan ei saa jäädä kehityksestä jälkeen. Tämä tosin on hyvin haasteellista maailmassa, jossa eriarvoisuus ja eriytyminen korostuu globaalien viheliäiden haasteiden, kuten ilmastonmuutoksen, myrskyn silmässä.

VST ry pitää hyvänä, että tavoitteena on edetä kohti johdonmukaista ylivaalikautista kestävän kehityksen politiikkaa. VST ry pitää tärkeänä, että vuonna 2019 laaditun Polku2030-selvityksen tulokset, joiden mukaan politiikan muutosvoimaisuudessa ja johdonmukaisuudessa on paljon parannettavaa, huomioidaan Suomen kestävän kehityksen toimenpiteissä. Kuten selonteossakin luetellaan, on koulutuksen osaltakin meneillään ja valmistelussa tällä hetkellä useita uudistusprosesseja. Poliittikajohdonmukaisuuden näkökulmasta olisi tärkeää, että yhtäaikaaisesti etenevissä prosesseissa kokoava näkökulma syntyisi kestävyden viitekehystä.

Ratkaisuja pitää hakea ylikansallisilla foorumeilla – selonteko mainitsee EU:n koronaelpymisrahaston toimet sekä Pariisin ilmasopimuksen veloitteet kestäväälle kehityspolitiikalle. Suomi on usean vuoden ajan sijoittunut kansainvälisissä maavertailuissa kärkikolmikkoon heti Ruotsin ja Tanskan jälkeen. Selonteossa todetaankin, että ”Suomella voi olla pieni jalanjälki, mutta suuri kädenjälki” jossa jälkimmäinen viittaa pienen Suomen suureen potentiaaliin policy-vaikuttamiseen eri kansainvälisillä foorumeilla.

Sosiaalisesti kestävän Suomen kohdalla viitataan hallitusohjelmaan, jossa ”... kannamme vastuuta toisistamme ja yhteisestä tulevaisuudesta niin, että kaikki pysyvät mukana. Sivistys on tärkeimpiä arvojamme ja ihmisen vapauden tae.” Pohjoismainen kansansivistystraditio on pitkälti ollut Pohjolan hyvinvointivaltioden taustalla oleva kätkeyty aarre, joka omalta osaltaan selittää miksi Suomi, Ruotsi, Norja ja Tanska ovat globaalitasolla top10-joukon kärjessä erilaisilla hyvinvoinnin mittareilla.

VST ry:n mukaan tulisi huolehtia poikkeuksellisena aikana siitä, että suomalaisen sivistystyön toimintaedellytykset säilyvät ja vapaan sivistystyön oppilaitokset voivat tulevaisuudessakin vastata erilaisiin sivistystarpeisiin tukien osallisuutta, aktiivista kansalaisuutta, monikulttuurisuutta ja kestävä kehitystä. Poikkeuksellisena aikana osallisuutta ja hyvinvointia tukevalla koulutuksella on erityinen merkitys.

Koulutukseen liittyvät kirjaukset selonteossa

Agenda 2030-ohjelman kestävyystavoite 4 kuuluu: *Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.*

Kansallisessa Agenda 2030-ohjelmassa on koulutuksen kohdalla vahva painotus lasten ja nuorten oppimiseen, samoin kuin YK:n yleisessä ohjelmassa. Tässä on sinänsä kyse hyvästä strategisesta otteesta globaalitasolla, kun esimerkiksi Unicefin ennusteen mukaan vuoteen 2050 mennessä Afrikassa on lähes 40 prosenttia kaikista maailman lapsista. Suomessa on kuitenkin käynnissä käänteinen kehitys, jossa väestö ikääntyy Euroopan nopeinta vauhtia ja maamme väkiluku lähtee nykyisellä kehityksellä laskuun vuonna 2031 Tilastokeskuksen ennusteen (2019) mukaan. Sitran raportissa Mille väestölle? (2020) ennustetaan rajuja muutoksia suomalaiseen oppilaitosverkostoon aikavälillä 2018-2040 kun syntyvyys laskee ja väestö ikääntyy.

Selonteossa mainitaan erityisesti jatkuvan oppimisen uudistus, jossa ”...hallituksen tavoitteena on jatkuvan oppimisen edistäminen, aikuisten puuttuvien perustaitojen vahvistaminen sekä eri alueiden ja toimialojen työvoimatarpeeseen vastaaminen. Uudistuksessa otetaan huomioon myös kestävä kehityksen edistäminen, sillä globaalit kansalaistaidot ovat tulevaisuuden taitoja, joita tarvitaan myös työelämässä.// Osana osaamisen kehittämistä työelämässä ihmisille tarjotaan yksilöityjä koulutuskokonaisuuksia esimerkiksi toisen asteen ja vapaan sivistystyön oppilaitoksissa mahdollistamalla myös ammatilliset näyttötutkinnot.”

Vapaan sivistystyön keskusjärjestöt ja Fingo ovat yhteistyössä laatineet *Globaalit kansalaistaidot jatkuvan oppimisen ytimeen -suosituksen 2019*. Sen mukaisesti jatkuvan oppimisen uudistuksessa voidaan yhdistää formaali, nonformaali ja informaali oppiminen uudella tavalla. VST ry ehdottaa, että kestävä kehitys otetaan lähtökohdaksi jatkuvan oppimisen uudistuksessa selonteossa esitetyn huomioimisen sijaan.

Globaalit kansalaistaidot, generiset taidot ja aktiivinen kansalaisuus ovat oleellisia tulevaisuuden näkökulmasta. Aktiiviset kansalaiset ovat se voimavara, jonka avulla luodaan uusia ratkaisuja. Tätä potentiaalia pitää tukea tarjoamalla monipuolisia elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia, jotka vahvistavat jokaisen kykyä osallistua kestävä kehityksen edistämiseen. Sivistystoimijoiden rooli on keskeinen aktiivisen kansalaisuuden edistämässä.

VST ry:n mielestä selonteossa ei ole riittävän laajasti kytketty maailman demografisia trendejä ja Suomen ja Euroopan väestön käänteisiä kehitystrendejä, kun tarkastellaan kestävyystavoitetta 4. Jatkuvan oppimisen työn ja osaamisen kohtaannon haasteet on huomioitu, mutta ei nonformaaleja oppimisympäristöjä, jotka OECD-raportin (2020) mukaan ovat yhtä tärkeitä kuin tutkintoihin tähtäävät koulutukset.

VST ry:n mukaan yhtenä ratkaisuna väestön uhkaavan vähenemiseen on työperäisen ja muun maahanmuuton lisääminen, jossa vapaa sivistystyö nähdään elinikäisen oppimisen poluttajana suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Globaalit kansalaistaidot ovat vapaan sivistystyön vahva osaamisalue.

VST ry näkee myös kytköksiä muihin kestävyystavoitteisiin, esim. ikäystävällisyyden edistämiseen ja Liikkuva Suomi-ohjelmaan (SDG 3) jossa vapaan sivistystyön kurssitarjonta kytkeytyy vahvasti kansalaisten osallisuuteen ja hyvinvointiin. Ilmastonmuutoksen torjumisessa (SDG 13) mainitaan ”ekososiaalinen sivistys on lisätty kansallisiin varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmiin” (13.3). Samalla ei nähdä vapaan sivistystyön yhä vahvempi sitoutuminen ekososiaalisen sivistyksen periaatteisiin ja käytäntöihin 2020-luvulla.

VST ry pitää kansallisen Demokratia 2025-ohjelman valmistelua hyvänä ja tarpeellisena asiana, joka vahvistaa sosiaalista kestävyttä. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat luotettavia kumppaneita kun "...hallitus edistää monipuolisia ja vaikuttavia osallistumisen mahdollisuuksia ja suoran demokratian keinoja. Niitä ovat esimerkiksi käyttäjädemokratia, kansalaisraadit, kuntalaishaastattelut, nuorisovaltuustot, verkkovaltuustot ja osallistuva budjetointi. Lisäksi etsitään keinoja kytkeä pop-up -tilaisuudet ja kevytosallistuminen politiikkaan ja poliittiseen keskusteluun."

Vapaa Sivistystyö ry

11.2.2021

Björn Wallén, puheenjohtaja